

Waldemar JARUSZEWSKI*

TERRORYZM W DOBIE WSPÓŁCZESNYCH KONFLIKTÓW

„Terroryzm to stosowanie gwałtu do osiągnięcia celów politycznych”.

J. E. Osmańczyk¹

Zarys treści: Na początku XXI wieku upowszechniły się pojęcia: globalizm, terroryzm, asymetryczność współczesnego świata, czy problemy: ubóstwa, głodu i rozwarstwienia dochodów społecznych. Te wszystkie zagrożenia mogą być pożywką dla działań terrorystycznych. Autor niniejszego artykułu jest przekonany, że właściwa prewencja terroryzmu zaczyna się od poznania i analizy przyczyn społeczno-politycznych, a nie tylko samych przejawów. W artykule została podjęta próba znalezienia odpowiedzi na pytanie: Czy asymetryczność współczesnego świata to zjawisko jednostkowe czy codzienność? Czy asymetryczność współczesnego świata to problem tylko wewnętrzny jednego państwa, czy wykracza poza jego granice? Pierwsza część artykułu opisuje pojęcie współczesnych konfliktów asymetrycznych, w drugiej opisano problematykę cech charakterystycznych konfliktów asymetrycznych – terroryzm, natomiast w części trzeciej opisano wybrane zagrożenia na początku XXI wieku. Przyjętą metodą badawczą jest krytyczna analiza dokumentów i literatury. Autor ma nadzieję, że zapoczątkuje większą dyskusję na temat zagrożeń asymetrycznych współczesnego świata.

Słowa kluczowe: asymetryczność działań, elementy terroryzmu, wybrane zagrożenia.

Pojęcie współczesnych konfliktów asymetrycznych

Współczesne konflikty światowe charakteryzują się dużą dysproporcją i asymetrycznością wykorzystanych sił w trakcie działań. Jednym z charakterystycznych elementów współczesności jest istnienie wielu nierozwiązanych sporów i konfliktów, z których powstają coraz to groźniejsze zagrożenia dla bezpieczeństwa narodowego i międzynarodowego. Słowo asymetria wywodzi się z języka greckiego i oznacza naruszenie lub brak

* Szczecińska Szkoła Wyższa Collegium Balticum

¹ J. E. Osmańczyk, *Encyklopedia spraw międzynarodowych i ONZ*, Warszawa 1974, s. 3509.

symetrii. Pojęcie to w odniesieniu do działań militarnych jest pojmowane różnie, w zależności od kontekstu lub płaszczyzny odniesienia.

T. Szubrycht podkreśla, że konflikt „*jest asymetryczny jedynie wówczas, gdy strony konfliktu mają różny status prawno-międzynarodowy (jedna ze stron nie jest podmiotem prawa międzynarodowego)*”². Termin „konflikt asymetryczny” pojawił się w literaturze w USA w latach dziewięćdziesiątych ubiegłego wieku, gdzie określono nim taki konflikt zbrojny, „*kiedy państwo i jego siły zbrojne konfrontowane są z przeciwnikiem, którego cele, organizacja, ośrodki walki i metody działania nie mieszczą się w konwencjonalnym pojęciu wojny. Wojna asymetryczna nie zna pojęcia pola walki, frontu, odbywa się w rozproszeniu bez zachowania ciągłości geograficznej i chronologicznej*”³. Przeciwnik państwa w walce asymetrycznej⁴ unika bezpośredniej konfrontacji na polu walki, posługując się niekonwencjonalnymi metodami w postaci terroryzmu, wojny informatycznej, psychologicznej. W praktyce oznacza to: ataki na infrastrukturę w danym państwie, na jego obywateli z użyciem środków konwencjonalnych (np. klasycznych ładunków wybuchowych) lub niekonwencjonalnych (broń ABC); nielegalną i szkodliwą (ekonomicznie, infrastrukturalnie) działalność w cyberprzestrzeni; medialnie nieprzychylnie akcje propagandowe, mające wpływ na pogorszenie wizerunku danego państwa na płaszczyźnie międzynarodowej; zaburzenie (krótkoterminowe) sytuacji gospodarczej w danym państwie w związku z powyższymi formami aktywności (np. spadku wartości spółek giełdowych).

K. Piątkowski zwraca uwagę na pięć istotnych cech wojen asymetrycznych. Jego zdaniem wojny te wyróżniają odmiennie od klasycznych cele, organizacja, technika, metody działania oraz zasięg⁵. Obejmują myślenie

² T. Szubrycht, *Analiza podobieństw operacji militarnych innych niż wojna oraz działań pozwalających zminimalizować zagrożenia asymetryczne*, „Zeszyty Naukowe Akademii Marynarki Wojennej” 2006, nr 1 (164), s. 141.

³ Ibidem, s. 144. Wojnę asymetryczną można, zdefiniować, jako walkę dwóch stron o odmiennym potencjale wojskowym, w której słabszy przeciwnik nie ma większej szansy na odniesienie sukcesu, o ile nie zastosuje on działań o charakterze niekonwencjonalnym.

⁴ M. Grzywa, *Afganistan: czas pożegnać zapomnianą wojnę*. Podkreśla on, że „*Amerykańska przygoda*” w Afganistanie dobiega końca. Prezydent B. Obama poprzysiągł, że na początku swojej drugiej kadencji wycofa z „*cmentarzyska imperiów*” niemal wszystkie amerykańskie siły i wydaje się, że słowa dotrzyma. O tym, że najdłuższą wojnę w historii Ameryki trudno będzie rozpatrywać w kategoriach zwycięstwa wiadomo od dość dawna... katastrofa polityczna, która może nadejść po wycofaniu Amerykanów, wszelkie mniejsze sukcesy zniweczy, a lata wysiłku, swoistej „*pracy u podstaw*”, szybko znikną w mroku historii”, 29.04.2013.

⁵ K. Piątkowski, *Wojna nowego typu? „Polska w Europie”* marzec 2002, nr 1, s. 23-24.

strategiczne, organizowanie i działanie odmienne od przeciwnika, w tym wykorzystanie wszelkiego rodzaju różnic w szeroko pojmowanych potencjałach stron. Zagrożenie asymetryczne najczęściej stwarza najczęściej strona, która dążąc do konfrontacji, nie jest zdolna przeciwstawić się przeciwnikowi w sposób symetryczny, z użyciem tych samych lub podobnych środków walki. W takiej sytuacji strona opierająca się na strategii działań asymetrycznych stara się tak wybrać pole konfrontacji, aby maksymalnie ograniczyć możliwości wykorzystania przez stronę przeciwną jej przeważającego potencjału bojowego.

Cechy charakterystyczne konfliktów asymetrycznych – terroryzm

Niezmiernie istotną cechą zagrożeń asymetrycznych jest ich niewielka podatność na tradycyjne metody przeciwdziałania⁶. Dotyczy to m.in. strategii tzw. odstraszenia oraz groźby użycia bądź użycia przymusu. Przeciwnik asymetryczny jest, bowiem przeciwnikiem: nieznanym, rozproszonym, w odniesieniu, do którego groźba ataku odwetowego nie jest możliwa i nie spełnia swego zadania. Państwa muszą często powstrzymać się przed atakiem odwetowym, obawiając się skutków ubocznych (politycznych, społecznych) czy też zbyt zdecydowanej akcji militarnej.

M. Madej zwraca uwagę na inne ważne zjawisko, które ma wpływ na poziom bezpieczeństwa państw, wpływające na dobór odpowiednich ośrodków, które mają służyć zwalczaniu zagrożeń asymetrycznych. Tym zjawiskiem jest tzw. „synergia wpływu”, poprzez który powyższy autor rozumie sytuacje przypadku, której „nakładanie się na siebie konsekwencje wielu zagrożeń asymetrycznych powoduje, że ranga tego typu zagrożeń znacząco wzrasta”⁷. Implikacje takiej sytuacji dla właściwego doboru środków przeciwdziałania są oczywiste. Państwo winno dokonać planowych działań wyprzedzających tak, aby nie zostać na straconej pozycji. Poszczególne elementy potencjału wojskowego zmieni jednakże i to w znaczący sposób, swoją wagę. Większy nacisk położony zostanie na walkę informacyjną i siły specjalne. Podobnego zdania jest R. Kuźniar, który uważa, że powinien ulec zmianie punkt ciężkości

⁶ M. Madej, *Terroryzm i inne zagrożenia asymetryczne w świetle współczesnego pojmowania bezpieczeństwa narodowego i międzynarodowego – próba teoretycznej konceptualizacji*, [w]: *Porządek międzynarodowy u progu XXI wieku*, pod red. R. Kuźniara, Warszawa 2005, s. 497-517.

⁷ M. Madej, *Terroryzm i inne zagrożenia asymetryczne w świetle współczesnego pojmowania bezpieczeństwa narodowego i międzynarodowego – próba teoretycznej konceptualizacji*, [w]: *Porządek międzynarodowy u progu XXI wieku*, pod red. R. Kuźniara, Warszawa 2005, s. 517-520.

w systemie bezpieczeństwa narodowego, który musi przesunąć się z tradycyjnej obrony prowadzonej klasycznymi środkami na szerokie spektrum instytucji bezpieczeństwa wewnętrznego. Precyzyjniej rzecz ujmując, dojdzie do zmian mających związek z pojawieniem się nowych, wyspecjalizowanych jednostek wojskowych używanych do eliminacji zagrożeń asymetrycznych.

W przypadku eliminacji zagrożenia asymetrycznego jego znaczenie wydaje się nikłe, co najmniej drugorzędne. Podobnie nikłe szanse widać w odniesieniu do użycia niektórych innych elementów potencjału wojskowego współczesnych państw, w szczególności potencjału nuklearnego.

Natomiast R. Jakubczak podkreśla, że największe efekty w redukcji zagrożenia asymetrycznego osiągają *działania nieregularne*⁸ (DN). W ślad za współczesnymi doświadczeniami amerykańskimi w tym względzie poszły już, albo czyni to w najbliższym czasie inne państwa zachodnie.

Zdaniem K. Piątkowskiego obok jednostek o profilu szturmowym (np. Ranger czy Paracommando), jednostek do zadań specjalnych, oraz antyterrorystycznym (Delta, GROM) pojawiają się jednostki zajmujące się skrytym rozpoznaniem przy wykorzystaniu najnowszych technologii wojskowych. Innym elementem tej ewolucji jest „szkolenie żołnierzy oraz służb cywilnych w zakresie radzenia sobie ze skutkami użycia broni niekonwencjonalnych lub środków walki informacyjnej”⁹.

Należy zaznaczyć, że duża asymetryczność występuje obecnie na tzw. cyfrowym polu walki (elektroniczne systemy rozpoznania czynności, dowodzenia i zarządzania polem walki). Nowe wyzwania i możliwości działania przynoszą najnowsze zdobycze techniczne związane z: łącznością, systemami łączności i dowodzenia, nanotechnologiami (mikroskopijne czujniki monitorujące teatr działań w czasie rzeczywistym) czy możliwościami wsparcia i logistyki. Znaczące miejsce zarówno w aspekcie rozpoznania, jak i eliminowania asymetrycznego przeciwnika zajmują dziś „zautomatyzowane i zdalnie sterowane ośrodki walki (np. samoloty bezzalogowe)”¹⁰. Trudno jest natomiast w obecnej chwili wskazać efektywne miejsce tzw. sztucznej

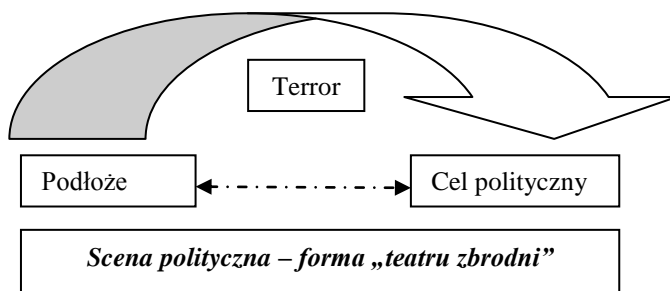
⁸ R. Jakubczak, *Terroryzm a działania nieregularne*, w: J. Gotowała (red. nauk.), *Terroryzm – rola sił zbrojnych*, op. cit. s. 81. Podkreśla, że „Działania nieregularne (DN) to najpotężniejszy środek, jaki dysponowały i dysponują siły podejmujące walkę z przeciwnikiem większym i silniejszym militarnie i ekonomicznie. W rękach małych i średnich państw oraz narodów jest niemal jedynym dostępnym środkiem skutecznej obrony niepodległości przed dominacją militarną hegemonów politycznych dążących do zniewolenia lub podporządkowania sobie innych”, s. 81.

⁹ Terroryzm to nieskuteczna manipulacja cudzym nieszczęściem, strachem, lękiem do celów politycznych.

¹⁰ K. Piątkowski, *Wojna nowego typu?*, „Polska w Europie” marzec 2002, nr 1, s. 38.

*inteligencji w ramach powyższych rozwiązań technologicznych*¹¹. Realia współczesnych konfliktów asymetrycznych, a zwłaszcza ich globalny zasięg i względna intensywność wskazują na zasadną konstatację wedle, której zagrożeniu temu nie mogą w sposób efektywny przeciwdziałać państwa, które będą działać unilateralnie. Począwszy od okresu zamachów terrorystycznych z 11 września 2001 r. na USA, a w przypadku NATO już nawet w okresie lat dziewięćdziesiątych ubiegłego wieku, zwrócono uwagę na konieczność współpracy międzynarodowej na poziomie organizacji międzynarodowych. Niestety pomiędzy antycypacją zagrożeń, a działalnością operacyjną jest głęboka przepaść, którą pokonać można tylko dzięki woli ścisłej współpracy w ramach powyższych organizacji międzynarodowych i pomiędzy nimi.

Pojęcie terroryzmu wywodzi się z sanskrytu, (staroindyjskie słowo tras) gdzie następnie zostało przekształcane w greckie tereo, łacińskie teres oznaczające wywołać przerażenie, strach. Na świecie jest wiele definicji terroryzmu nie mniej jednak wszystkie koncentrują się wokół „przestępczych działań wymierzonych w ludność cywilną lub groźbę takich działań, powodująca śmierć, poważne cieleśne zranienie lub branie zakładników, które ma na celu wywołanie poczucia strachu w społeczeństwie lub w części społeczeństwa (wśród wybranych osób. Działanie to wywiera wpływ na społeczeństwo, zmusza rząd lub organizacje międzynarodowe do określonych czynności lub zaprzestania czynności, które przewidują umowy i konwencje dotyczące terroryzmu)”¹².

Rysunek 1. Wybrane elementy terroryzmu

Źródło: Opracowanie własne na podstawie K. Jałoszyński i B. Wiśniewski (red.), *Terroryzm. Diagnoza, zadania administracji publicznej w przeciwdziałaniu zjawiska*, Bielsko-Biała 2007, s. 20.

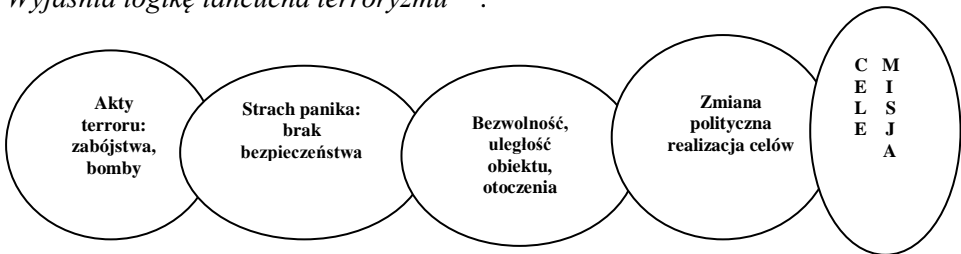
¹¹ H. Münkler, *Wojny naszych czasów*, Kraków 2004, s. 7.

¹² Rezolucja nr 1566 z 2004, Rada Bezpieczeństwa ONZ, www.unode.org/pdf/terrorism/brochure GPT 04.2005.

K. Jałoszyński i B. Wiśniewski wyróżniają następujące elementy definicji terroryzmu: podłoże (motywacja do działania), terror (przemoc, zastraszenie i cel polityczny destrukcja, destabilizacja). Z rysunku 1 wynika, że istnieje ścisła zależność między podłożem, bazą terroryzmu i wyznaczonymi celami politycznymi, jak również to, że terroryzm jest taktyką w strategiach aktorów i reżyserów współczesnego zglobalizowanego świata.

W literaturze przedmiotu podkreśla się, że „*cele polityczne terroryzmu są ściśle związane z jego destrukcyjnym oddziaływaniem na władzę, jej organy oraz przedstawicieli a co za tym idzie – z destabilizacją życia społecznego, gospodarczego i politycznego w państwie*”¹³.

Terroryzm nie jest sprawą jednego kraju, lecz jest problemem globalnym i dlatego współpraca krajów w walce z terroryzmem stanowi dziś konieczność, od której nie ma odwrotu. Zdaniem B. Hołysty¹⁴ współczesny terroryzm ma charakter globalny i inspirowany jest głównie religijnie, sprawcy zaś pozostają w ukryciu i nie ujawniają swojej tożsamości, działania terrorystów są bardziej krwawe, śmiertelne niż w przeszłości. C. Rutkowski podkreśla, że „*terroryzm jest złem obiektywnym i bezwzględny*”¹⁵. Ponadto wyróżnia on tzw. łańcuch terroryzmu patrz rys. 2. Z przedstawionego rysunku wyłania się spójna wykładnia istoty terroryzmu, która umożliwia i uzasadnia „*identyfikację społecznego, politycznego sensu i treści terroryzmu, jego misji i celów. Wyjaśnia logikę łańcucha terroryzmu*”¹⁶.

Rysunek 2. Łańcuch terroryzmu

Źródło: Opracowano na podstawie C. Rutkowski, *Terroryzm. Rola sił, ...* op. cit. s. 18.

¹³ S. Wojciechowski, *Terroryzm na początku XXI wieku. Pojęcie, istota i przyczyny zjawiska*. Oficyna Wydawnicza Branta, Bydgoszcz-Poznań 2011, s. 71.

¹⁴ B. Hołyst, *Terroryzm nowe zagrożenie XXI wieku*, „Polska 2000 Plus Biuletyn”, nr 2, s. 50-60.

¹⁵ C. Rutkowski, *Terroryzm – patologia społeczna XXI wieku. Nowe wyzwania dla międzynarodowego bezpieczeństwa*, [w]: J. Gotowała (red. nauk.) *Terroryzm – rola sił zbrojnych w zwalczaniu zjawiska. Materiały z konferencji naukowej zorganizowane 26 października 2005 roku*, AON, Warszawa 2006 s. 17.

¹⁶ Tamże, s. 18.

C. Rutkowski jest zdania, że „Asymetria – jest dziś narzędziem i siłą terrorystów źródłem ich sukcesów. [...] Wykorzystanie asymetrii pozytywnej oraz przeciwdziałanie asymetrii negatywnej powinno stanowić kanwę projektowania wizji oraz koncepcji strategicznych składających się na strategię militarną oraz strategię bezpieczeństwa państwa, a także plan każdego działania. Asymetria musi zacząć służyć NAM, a nie terrorystom. Musimy ją odwrócić i nauczyć się tworzyć ją celowo oraz sprawnie wykorzystywać. To sprawa zasadnicza”¹⁷.

Rysunek 3. Typy organizacji a – terrorystyczna i b – „organizacja myśląca”

Źródło: Opracowanie własne.

Współczesny świat jest oparty na różnorodności i braku symetrii. Dysproporcje współczesnego świata są pożywką dla narodzin i rozwoju groźnego terroryzmu. Z rysunku 3 wynika znaczenie asymetrii dla organizacji terrorystycznej. Chcąc przejść do normalności, do zmiany myślenia o symetryczności i regularnym ładzie świata, musimy dziś zmienić punkt postrzegania świata w odniesieniu do terroryzmu. Należy podkreślić, że obiekty światowej gospodarki i komunikacji morskiej należą do podstawowych elementów gospodarki globalnej, a w obecnych czasach drogą morską realizuje się 98% międzykontynentalnej wymiany handlowej¹⁸. Zamachy na obiekty morskie mogą zapewnić terrorystom realizację zamierzonych przez nich celów, takich jak duże straty ludzkie, ekonomiczne czy konsekwencje polityczne, a także rozgłos medialny mający duży wpływ na zastraszenie i kształtowanie poglądów opinii międzynarodowej. Dlatego śmiało można powiedzieć, że ataki terrorystyczne na obiekty morskie mogą nieść za sobą równie niepożądane skutki, co ataki na obiekty lądowe. Wydarzenia ostatnich lat pokazują, że statki, porty, czy instalacje morskie nie są wolne od aktów terroru, a ich zagrożenie

¹⁷ Tamże, s. 36.

¹⁸ Na podstawie: <http://www.maritime-security.eu/2004>.

ciągle rośnie. Istnieją informacje uzyskiwane przez światowe służby specjalne oraz ekspertów i analityków badających terroryzm, że w najbliższym czasie może dojść do nasilenia ataków terrorystycznych wymierzonych w obiekty morskie. Świadczyć o tym mogą informacje przekazane, co roku przez amerykańskie i norweskie służby specjalne o współpracy kilku armatorów oraz przedstawicieli kierownictwa firm żeglugowych z Al-Kaidą. Stwierdzono, że jednostki te wykorzystywane są do przewozu materiałów wybuchowych, pieniędzy, narkotyków, prowadzenia działań rozpoznawczych lub stanowią miejsce bazowania dla członków organizacji terrorystycznych, jak również mogą być wykorzystane do bezpośrednich ataków terrorystycznych.

Z powodu częstych pomyłek w rozróżnianiu aktów piractwa od aktów terroryzmu morskiego można przyjąć, że działalność terrorystyczną i piractwo odróżniają od siebie motywy działania. Wynika to z tego, że piraci działają zwykle z pobudek rabunkowych, zaś terroryści realizują cele polityczne lub religijne. Za wydarzenie, które zapoczątkowało erę współczesnego terroryzmu morskiego można uznać uprowadzenie 22 stycznia 1961 roku w pobliżu brazylijskiego portu Recife liniowca pasażerskiego Santa Maria przez siedemdziesięciu portugalskich rebeliantów ze stojącym na ich czele kapitanem Galvao, po porwaniu statku poprzez radio wezwano światową opinię publiczną do podjęcia kroków przeciwko rządzącej w Lizbonie juncie Salazara. Po zawinięciu do portu Recife w Pernambuko rebelianci oddali się w ręce władz i uzyskali azyl polityczny.

Wybrane zagrożenia na początku XXI wieku

Zagrożenie jest terminem, który może być różnie rozumiany i interpretowany w zależności od nowej nieznannej bądź modyfikowanej sytuacji. Zagrożenie¹⁹ to pewien stan psychiki i świadomości wywołany postrzeganiem zjawisk, które są niekorzystne i niebezpieczne. Według Korzeniowskiego *„zagrożenie jest to potencjalna przyczyna niepożądanego stanu. Zagrożenia nie są kategorią samoistną, ponieważ zawsze odnoszą się do określonego podmiotu, dla którego mają charakter destrukcyjny. Mogą one spowodować szkodliwe następstwa, dlatego, że każdy podmiot (człowiek, system, organizacja, zasób przyrody) charakteryzuje się mniejszą lub większą*

¹⁹ http://polish.ruvr.ru/2013_08_04/USA-zagrozenie-terroryzmem-jest-najwieksze-w-ostatnich-latach/ Zagrożenie, które zmusiło Stany Zjednoczone do zamknięcia w sierpniu 2013 r. na jeden dzień ponad 20 swoich ambasad i przedstawicielstw dyplomatycznych na Bliskim Wschodzie i w Afryce Północnej, jest najpoważniejsze w ostatnich latach – oświadczył amerykański senator Saxby Chambliss.

podatnością, czyli pewnymi słabościami, umożliwiającymi przekształcenie potencjalnego zagrożenia w szkodę²⁰.

Na liczne zagrożenia we współczesnym świecie zwraca uwagę, B. R. Barber, który podaje, że „Każdy uważny czytelnik prasy codziennej, każdy, kto świadomie przyjmuje do wiadomości całą perspektywę, jaka go otacza, zdaje sobie sprawę, że nasz świat i nasze życie znalazły się w pułapce między dwiema wiecznościami: rasy i duszy. Ta pierwsza stanowi odzwierciedlenie plemienną przeszłości, druga zaś zapowiada przyszłość nieznaną lojalności narodowych. Pierwszy scenariusz, wywodzący się od rasy, zapowiada się niezwykle ponuro. Drugi scenariusz maluje tę samą przyszłość niezwykle atrakcyjnych barwach, przedstawiając siły ekonomiczne, technologiczne i ekologiczne, które za ich sprawą ludzkość zmienia się w jeden wielki park tematyczny²¹”.

Zgadzam się z tym, że świat²², organizacje²³ i państwa dążą do samozagłady. Tylko zdrowy rozsądek wykształconych, kompetentnych²⁴, mądrych ludzi jest w stanie powstrzymać wszechogarniającą naiwność i głupotę ludzką. Uważam, że najwięcej zagrożeń wprowadzają w życie ludzie niekompetentni i mało czujni, przez zwyczajne lenistwo, wygodnictwo i codzienną obojętność. Historia każdego regionu, społeczności czy państwa dowodzi, że nie brakuje nam takich obojętnych ludzi. Z pojęciem zagrożenia wiąże się pojęcie bezpieczeństwo rozumiane, jako „ciągły proces społeczny w ramach, którego działające podmioty starają się doskonalić mechanizmy zapewniające im poczucie bezpieczeństwa. Wartości, które powinny być chronione stanowią podstawę określenia narodowej polityki bezpieczeństwa²⁵”. Zakres i dobór środków zależy głównie od percepcji zagrożeń przez organy kierownicze państwa oraz od pozostających w dyspozycji państwa zasobów materialnych, intelektualnych, umiejętności efektywnego wykorzystywania tych środków, wśród których najczęściej wymienia się następujące czynniki: liczbę

²⁰ L. F. Korzeniowski „Securitologia. Nauka o bezpieczeństwie człowieka i organizacji społecznych”, Wyższa Szkoła Bankowa WZ, Chorzów, 2009, s. 58.

²¹ B.R. Barber, *Dżihad kontra McŚwiat*, Warszawskie Wydawnictwo Literackie Muza SA, Warszawa 2000, s. 5-6

²² Wybuchy wulkanów, trzęsienia ziemi, tornada i inne kataklizmy przyczyniają się do samozagłady.

²³ Eksplozje platform wiertniczych (np. Deepwater Horizon – patrz załącznik 1), afery korupcyjne.

²⁴ Kompetencje są to dyspozycje w zakresie: wiedzy, umiejętności i postaw, pozwalające realizować zadania zawodowe, społeczne i kryzysowe na odpowiednim poziomie i z odpowiednim skutkiem.

²⁵ Bezpieczeństwo narodowe (obejmuje czynniki: polityczne, ekonomiczne, informacyjne i militarne), jest niepodzielne i stanowi jedną spójną całość.

ludności, migrację zewnętrzną, rozwoju gospodarczego mierzone wielkością PKB (w skali globalnej i na jednego mieszkańca) oraz wielkość eksportu w skali globalnej i na jednego mieszkańca oraz spójność społeczeństwa (mierzona różnymi miarami np.: liczbą rozwodów, więźniów czy bezdomnych). Wyróżnia się zasadniczo następujące zagrożenia globalne na początku XXI wieku:

1. Zagrożenie demograficzne²⁶ państwa, regionu. Duże liczby bezrobotnych w każdym państwie, miejscowości powoduje, że ludzkie potrzeby do egzystencji nie zostają w dalszym ciągu zaspokojone. Popyt ludzi biednych na produkty i usługi nie zostaje zaspokojony i ludzie zmuszeni zostają do poszukiwania innych alternatywnych środków. Ponadto ogromne dysproporcje w wynagrodzeniach²⁷ powodują rozwarstwienie społeczności, co może mogą spowodować liczne konflikty na tym tle.

W załączniku 1 przedstawiono liczbę ludności w badanych państwach. Uwzględniając liczbę ludności Polska jest na 8 miejscu w Europie (wyprzedzają nas m.in. Rosja – 141,9 mln osób, Ukraina – 46 mln osób, Niemcy – 82 mln osób), a na 29 miejscu na świecie.

Obecnie liczba ludności Polski spada, ma to związek z ujemnym przyrostem naturalnym oraz emigracją ludności. Wg danych z tablicy 1 wynika, że Chiny i USA mają największe zasoby demograficzne. Przyjmując za kryterium klasyfikacji liczbę ludności państw, w XXI wieku to właśnie Chiny i USA mogą stanowić największe mocarstwa światowe. Największą dynamikę przyrostu ludności w badanym okresie czasu miały państwa: Chiny²⁸ wzrost

²⁶ Demografia, nauka o prawidłowościach rozwoju ludności w konkretnych warunkach gospodarczych i społecznych badanego terytorium. Ponadto zajmuje się: przyrostem naturalnym, migracjami, strukturą społeczną rozmieszczeniem przestrzennym i oddziaływaniami społecznymi i socjologicznymi. W XXI wieku dużymi zagrożeniami wspólnot lokalnych są brak planów i programów zaspakajania potrzeb ludności i gmin.

²⁷ Ogromne dysproporcje w wynagrodzeniach różnych grup zawodowych i w samych grupach, może spowodować wiele konfliktów społecznych. Tak duże zróżnicowanie wynagrodzeń niczemu dobremu nie służy.

²⁸ W latach siedemdziesiątych XX wieku zmniejszenie urodzin dzieci dały złudny obraz stanu ludności w Chinach Po 1978 roku Chiny dokonały rewolucyjnej zmiany polityki demograficznej, wprowadzając politykę jednego dziecka. Dzieci są zaś w Chinach odpowiedzialne za opiekę nad rodzicami w starszym wieku. Interakcja polityki jednego dziecka i głęboko zakorzenionej konfucjańskiej ideologii szacunku i zapewnieniem opieki rodzicom z pewnością przyczyniła się do wzrostu skłonności do oszczędzania gospodarstw domowych. Polityka demograficzna Chin miała wpływ na światowy wskaźnik przyrostu ludności.

64,48 mln i USA wzrost o 19,38 mln ludzi. Największy spadek liczby ludności w badanym czasie miały państwa Rosja spadek o 4,82 i Ukraina spadek o 2,84 mln ludzi. Polska w badanym okresie czasu miała spadek o około 0,10 mln ludzi.

2. Zagrożenie wzrostu gospodarczo państwa, regionu. Wskaźnik wzrostu²⁹ gospodarczego na jedną osobę jest najczęstszą metodą szacowania poziomu rozwoju gospodarczego, patrz tabela 1.

Tablica 1. PKB na jednego mieszkańca wg cen stałych z 2000 r. w wybranych krajach (w tys. USD)

Lp.	Kraje	PKB na jednego mieszkańca wg cen stałych z 2000 r. w wybranych krajach (w tys. USD)									
		2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
1	NIEMCY	23,2	23,3	23,3	23,2	23,5	23,7	24,4	25,1	25,4	24,2
2	W. BRYTANIA	25,1	25,4	26,2	26,8	27,5	27,8	28,4	29,1	29,0	27,4
3	FRANCJA	22,5	23,6	23,6	23,9	24,3	24,5	24,9	25,2	25,2	24,3
4	HISZPANIA	14,4	14,9	15,3	15,0	15,0	15,5	15,9	16,2	16,3	15,6
5	ROSJA	1,8	1,9	2,0	2,1	2,3	2,4	2,6	2,9	3,0	3,0
6	SZWECJA	27,8	29,4	30,8	32,5	34,7	36,8	39,3	42,2	41,8	39,3
7	POLSKA	4,5	4,5	4,6	4,8	5,0	5,2	5,5	5,9	6,2	6,3
8	CZECHY	5,5	5,7	5,8	6,0	6,3	6,7	7,1	7,5	7,7	7,3
9	UKRAINA	0,6	0,7	0,7	0,8	0,9	1,0	1,0	1,1	1,2	1,2
10	WŁOCHY	19,2	19,3	19,6	19,7	19,8	19,8	19,9	20,2	19,7	18,6
11	SŁOWACJA	3,8	3,9	4,1	4,3	4,5	4,8	5,2	5,8	6,1	5,8
12	LITWA	3,3	3,5	3,7	4,1	4,5	4,9	5,3	5,8	6,0	5,1
13	USA	34,4	34,8	34,6	35,5	36,4	37,2	37,9	38,2	38,1	36,8
14	CHINY	0,9	1,0	1,1	1,2	1,3	1,4	1,6	1,8	1,9	2,0
15	JAPONIA	36,8	36,3	36,3	36,8	37,8	38,4	39,3	40,2	39,9	37,9

Źródło: Obliczenia własne.

Pośrednio na wielkość, PKB wpływ ma jeszcze wiele innych czynników np. słaba, jakość rządów, zły stan prawa, ograniczanie klasy średniej, złe

²⁹ <http://2010-05-24>, *Polska Dziennik Bałtycki wiadomosci.wp.pl/Coraz-wiecej-polskich-firm-bankrutuje, Niemal 700 polskich firm ogłosiło upadłość w ubiegłym roku - wynika z opublikowanego przez Konferencję Przedsiębiorstw Finansowych raportu „Procesy upadłościowe w Polsce”. To o prawie 65% więcej niż rok wcześniej, ale blisko trzy razy mniej niż w roku 2002, uznawanym za najgorszy dla polskiej gospodarki w ostatnim czasie. W 2009 roku średnio w Polsce każdego miesiąca upadało 58 firm.*

podatki i unikanie ich płacenia³⁰, przemoc gospodarcza i polityczna, korupcja, niski stan dróg i zwiększona wypadkowość transportu samochodowego, itp.

Z przedstawionych danych w tabeli 2 wynika duże zróżnicowanie PKB na jedną osobę wśród badanych państw. Stanowić to może siłę napędową do zwiększonej emigracji, z korzyścią dla najbogatszych państw. Biedne państwa i regiony zmuszone będą dodatkowo walczyć z zagadnieniem, jakim jest *drenaż mózgów* do najbogatszych społeczeństw. Drenaż mózgów stanowi poważne zagrożenie w rozwoju, gdyż pozbawia danego społeczeństwa najbardziej wykształconej, aktywnej zawodowo społeczności.

3. Terroryzm na morzu. W chwili obecnej najbardziej pożądanymi celami ataków terrorystów morskich są: zbiornikowce, statki z ładunkami niebezpiecznymi, statki pasażerskie i rejsowe, okręty wojenne, porty morskie oraz instalacje przeładunkowe i wydobywcze ropy naftowej innego *wrogiego państwa*³¹. Promy, statki pasażerskie przewożące ludność cywilną, na których pokładach przebywa ogromna liczba osób, są wymarzonym celem ataku bombowego, czy innego ataku w celu wzięcia dużej ilości zakładników.

Natomiast zamachy na zbiornikowce przewożące ropę naftową lub jej pochodne mogą spowodować wielką katastrofę ekologiczną i ogromne straty finansowe. Kolejnym potencjalnym celem terrorystów są chemikaliowce, których ładunek mógłby być ogromnym zagrożeniem dla środowiska naturalnego i życia ludzkiego. Należy też pamiętać o tym, że dzisiaj po morzach i oceanach pływają statki, których konsekwencje zaatakowania i zniszczenia mogą być podobne do eksplozji porównywalnej z detonacją ładunku jądowego. Takimi obiektami są statki do przewozu płynnego gazu ziemnego (LNG). Według najbardziej pesymistycznych wizji ekspertów atak na statek do przewozu LNG za pomocą łodzi wypełnionej materiałami wybuchowymi lub lekkim samolotem może doprowadzić do gigantycznej eksplozji, o mocy porównywalnej z detonacją ładunku jądowego. Strefa całkowitego materialnego zniszczenia wynosiłaby nie mniej niż 5600 m, zaś ludzie doznawaliby jeszcze oparzeń w odległości do 10 000 m od epicentrum³². Należy podkreślić, że organizacje terrorystyczne są rozproszone po całym świecie, co ułatwia terrorystom ich przestępcze działanie. Przykładem mogą

³⁰ „Gazeta Wyborcza”, 07.06.2011 r. „Grecja płaci emerytury zmarłym”, „Rząd w Atenach sprawdzi ilu żywych stulatków jest w Grecji. To kolejny front na bezwzględnej wojnie władz z oszustwami... Przekręty unikanie płacenia podatków kosztują stojącą na krawędzi bankructwa Grecję miliardy euro”.

³¹ Istotą terroryzmu jest również fakt silnych związków z daną organizacją, państwem przybierając postać konfrontacyjną aż do likwidacji zasobów, ludności przeciwnika.

³² Na podstawie: <http://www.maritime-security.eu/2009>.

być powiązania piratów azjatyckich z takimi ruchami w Indonezji i na Filipinach. Natomiast ataki na okręty wojenne mają głównie wydźwięk polityczny i propagandowy, a zamachy na instalacje przeladunkowe i wydobywcze ropy naftowej służą głównie wywołaniu ogromnych strat finansowych. W latach 2002-2010 działania terrorystów na morzach nabrały dynamiki. Terrorysty dostrzegli między innymi skuteczność ataków samobójczych na jednostki pływające i urządzenia portowe przeprowadzane najczęściej za pomocą łodzi wypełnionych materiałami wybuchowymi. Pierwszym tego typu atakiem był zamach na amerykański niszczyciel „USS Cole” w 2000 roku. Następnym zamachem to atak samobójczy na supertankowiec „MV Limburg” w 2002 roku. Równie wysoką skutecznością cechują się ataki na obiekty portowe, a zwłaszcza na te najbardziej wrażliwe przeladunkujące ładunki niebezpieczne. Potwierdziły to ataki na terminale naftowe Al Basra (ABOT) i Khor al-Amaya (KAAOT) w Iraku w 2004 roku. Akcja będąca jedną z części planu destabilizacji Iraku naraziła iracką gospodarkę narodową na straty wynoszące około 40 mln USD wynikające z zatrzymania pracy terminali. Najnowszą metodą potencjalnych działań terrorystów na morzu są ataki podwodne. Istnieje wiele informacji, że terrorysty przechodzili szkolenie nurkowe, poznawali taktykę zbliżoną do podwodnych działań dywersyjnych, jak również dokonywali zakupu aparatów nurkowych o obiegu zamkniętym. Organizacje terrorystyczne do ataków spod powierzchni wody mogą również używać miniaturowych okrętów podwodnych i podwodnych pojazdów do transportu pływaków. Zwiększenie bezpieczeństwa linii lotniczych i kontrole na lotniskach po samobójczych atakach 11.09.2011 r. w USA może skusić terrorystów na atakowanie mniej bronionych celów, jakimi mogą być obiekty morskie. Coraz więcej organizacji terrorystycznych posiada doświadczenie bojowe związane z przeprowadzeniem tego typu ataków, a także sprzęt potrzebny do ich realizacji. Duże straty w ludziach, skutki ekonomiczne, polityczne i propagandowe przeprowadzonych dotychczas ataków terrorystycznych na obiekty morskie pokazują jak skuteczną są one bronią, jak również mogą zachęcić organizacje terrorystyczne do przeprowadzania kolejnych ataków. Należy zaznaczyć, że ataki Al – Kaidy z 11 września 2001 r. pokazały światu, że strategia terroryzmu osiągnęła jakościowo nowy poziom. Dokonane ataki terrorystyczne, które przyniosły tysiące istnień ludzkich. Słowa wypowiedziane przez Osamę bin Ladena po tym ataku terrorystycznym mocno akcentowały to, że „najważniejsze jest ugodzenie gospodarki USA, bo gospodarka jest podstawą ich militarnej potęgi. Niczym się tak nie przejmą jak ciosem wymierzonym w gospodarkę.”³³

³³ E-Terroryzm, *Internet jako cel ataków terrorystycznych*, nr 7 (19) lipiec 2013, s. 8.

Podsumowanie

1. Przekonanie o symetryczności i regularnym łańdże współczesnego świata jest pojęciem złudnym i ze społecznego punktu widzenia szkodliwym, ponieważ współczesny świat oparty jest na braku symetrii, na asymetryczności. Wiedza na temat asymetryczności świata stanowi strategię działań grup terrorystycznych. Współczesny terrorysta to człowiek wykształcony niejednokrotnie w najlepszych uczelniach, posiadający dużą wiedzę pomysłowość oraz niczym specjalnym niewyróżniający się z otoczenia.
2. Terroryzm stanowi cały czas duże zagrożenie, jak również jest zjawiskiem niepożądanym, które należy ograniczać, kontrolować i likwidować. Tradycyjna walka z terroryzmem wnosi pewien ładunek przemocy, gdyż łamie reguły życia społecznego, narażając osoby cywilne na cierpienie, zło, nieszczęścia, utratę zdrowia czy życia.
3. Główne cele terroryzmu mają charakter polityczny, gdzie głównie chodzi o pieniądze i władzę. Bo kto ma pieniądze ten ma władzę, a władza umożliwia *zdobywanie* pieniędzy. Tę paradoksalną zależność obserwuje się już od najdawniejszych czasów i nikt tego nie chce zmienić.
4. W XXI wieku to głównie duże instytucje ponadregionalne np.: Bank Światowy, NATO, UE, G-8 i inne o charakterze społecznym i politycznym mają szansę na zwalczanie głównych przyczyn terroryzmu światowego w celu zachowania międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa. Zjawiska terroryzmu nie można wyeliminować całkowicie, gdyż jest ono niejako wpisane w ludzkość i jej rozwój.

Bibliografia:

1. Barber B. R., *Dżihad kontra McŚwiat*, Warszawskie Wydawnictwo Literackie Muza SA, Warszawa 2000.
2. Hołyst B., *Terroryzm nowe zagrożenie XXI wieku*, „Polska 2000 Plus Biuletyn”, nr 2.
3. Madej M., *Terroryzm i inne zagrożenia asymetryczne w świetle współczesnego pojmowania bezpieczeństwa narodowego i międzynarodowego – próba teoretycznej konceptualizacji*, [w]: *Porządek międzynarodowy u progu XXI wieku*, pod red. R. Kuźniara, Warszawa 2005.
4. Münkler H., *Wojny naszych czasów*, Kraków 2004.
5. Piątkowski K., *Wojna nowego typu?*, „Polska w Europie,” marzec 2002, nr 1.

6. Rutkowski C., *Terroryzm – patologia społeczna XXI wieku. Nowe wyzwania dla międzynarodowego bezpieczeństwa*, [w]: J. Gotowała (red. nauk.) *Terroryzm – rola sił zbrojnych w zwalczaniu zjawiska. Materiały z konferencji naukowej zorganizowane 26 października 2005 roku*, AON, Warszawa 2006.
7. Jaruszewski W., *Kapitał intelektualny, jako cel ataków terrorystycznych na świecie*, Konferencja nt. „Przeciwdziałanie zagrożeniom terrorystycznym podczas imprez masowych w aspekcie EURO 2012”, pod redakcją T. Bąka, Wydawca Konsorcjum Akademickie Kraków-Rzeszów-Zamość 2012.
8. Szubrycht T., *Analiza podobieństw operacji militarnych innych niż wojna oraz działań pozwalających zminimalizowana zagrożenia asymetryczne*, „Zeszyty Naukowe Akademii Marynarki Wojennej” 2006, nr 1.
9. Wojciechowski S., *Terroryzm na początku XXI wieku. Pojęcie, istota i przyczyny zjawiska*. Oficyna Wydawnicza Branta, Bydgoszcz – Poznań 2011.

TERRORISM IN THE AGE OF CONTEMPORARY CONFLICTS

At the beginning of the twenty-first century the following concepts became widespread: globalism, terrorism, asymmetric modern world, the problems of poverty, hunger and income inequality in society. All these risks can lead to terrorist activity. The author of this article believes that proper prevention of terrorism begins with understanding and analysis of the socio-political reasons and not just the symptoms. The article attempts to answer the questions: Is asymmetry of the modern world the phenomenon of the unit or everyday? Is the asymmetry of the modern world the problem just inside one country or beyond its borders? The first part of the paper describes the concept of contemporary asymmetric conflicts. The second describes the problems of the characteristics of asymmetric terrorism conflicts, while the third part describes selected threats in the early twenty century. The accepted method of research is a critical analysis of documents and literature. The author hopes that it will launch a larger discussion on the asymmetric threats of the modern world.

Załączniki

Tabela 1. Liczba ludności badanych państw w milionach

Lp.	Kraje	Liczba ludności badanych państw w milionach									
		2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
1	NIEMCY	82,1	82,4	82,5	82,6	82,6	82,4	82,4	82,2	82,1	82,0
2	W. BRYTANIA	59,0	59,5	59,1	59,2	59,6	60,0	60,5	60,9	61,5	61,9
3	FRANCJA	59,1	59,2	59,7	59,8	60,0	60,7	61,1	61,7	62,0	62,6
4	HISZPANIA	40,3	40,3	40,3	42,6	43,8	44,1	44,6	45,3	45,7	46,1
5	ROSJA	146,7	144,7	143,8	144,9	144,3	143,4	142,4	141,4	141,8	141,9
6	SZWECJA	8,9	8,8	8,8	9,0	9,0	9,0	9,1	9,1	9,2	9,3
7	POLSKA	38,3	38,6	38,2	38,2	38,2	38,2	38,1	38,1	38,1	38,2
8	CZECHY	10,2	10,2	10,2	10,2	10,2	10,2	10,3	10,3	10,4	10,5
9	UKRAINA	48,9	49,1	48,9	47,9	47,5	47,1	46,8	46,5	46,2	46,0
10	WŁOCHY	57,1	58,0	57,5	57,0	57,5	58,0	58,9	59,1	59,8	60,3
11	SŁOWACJA	5,4	5,4	5,4	5,4	5,4	5,4	5,4	5,4	5,4	5,4
12	LITWA	3,5	3,5	3,5	3,5	3,4	3,4	3,4	3,4	3,4	3,3
13	USA	287,8	284,8	291,0	291,2	293,9	296,8	299,3	302,6	305,1	307,2
14	CHINY	1267,0	1277,8	1294,4	1288,9	1298,8	1304,4	1311,4	1317,9	1324,7	1331,4
15	JAPONIA	126,7	127,3	127,5	127,5	127,8	128,1	127,7	127,8	127,7	127,6

Źródło: Obliczenia własne.

Tabela 2. Ataki terrorystyczne na świecie w wybranych państwach – grudzień 2012 r.

Lp.	Nazwa państwa	Liczba ataków	Zabici	Ranni	Porwani
1	Irak	184	206	549	24
2	Pakistan	124	178	399	36
3	Indie	61	22	18	15
4	Afganistan	59	90	158	0
5	Jemen	20	13	15	4
6	Somalia	19	34	30	0
7	Nigeria	14	32	2	2
8	Syria	13	84	110	3
9	Tajlandia	9	10	21	0
10	Meksyk	8	18	8	0
11	Libia	7	13	26	0
12	Rosja	6	4	5	0
13	Kenia	6	3	23	0Ź

Źródło: Centre of Excellence Defense Against Terrorism, Monthly Terrorism Report 01-31. December 2012.